Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 9. októbra 2019*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Súdna spolupráca v občianskych veciach – Nariadenie (ES) č. 593/2008 – Rozhodné právo pre zmluvné záväzky – Článok 14 – Postúpenie pohľadávok – Účinnosť voči tretím osobám“

Vo veci C-548/18,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Saarländisches Oberlandesgericht (Vyšší krajinský súd Sárska, Nemecko) z 8. augusta 2018 a doručený Súdnemu dvoru 23. augusta 2018, ktorý súvisí s konaním:

BGL BNP Paribas SA

proti

TeamBank AG Nürnberg,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory J.-C. Bonichot, podpredsedníčka Súdneho dvora R. Silva de Lapuerta, sudcovia C. Toader (spravodajkyňa), L. Bay Larsen a M. Safjan,

generálny advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– TeamBank AG Nürnberg, v zastúpení: C. Hecken, Rechtsanwältin,

– nemecká vláda, v zastúpení: M. Hellmann, U. Bartl a T. Henze, splnomocnení zástupcovia,

– česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vláčil a A. Kasalická, splnomocnení zástupcovia,

– holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman a J. M. Hoogveld, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: M. Heller a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

* Jazyk konania: nemčina.

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 14 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6, ďalej len „nariadenie Rím I“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťami BGL BNP Paribas SA (ďalej len „BNP“), bankou so sídlom v Luxembursku, a TeamBank AG Nürnberg (ďalej len „TeamBank“), bankou so sídlom v Nemecku, vo veci uvoľnenia určitej peňažnej sumy uloženej do súdnej úschovy u nemeckého súdu poverenou správkyňou dlžníka týchto dvoch bánk.

Právny rámec

Právo Únie

Rímsky dohovor

3 Článok 12 Dohovoru o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky, otvoreného na podpis v Ríme 19. júna 1980 (Ú. v. ES L 266, 1980, s. 1, ďalej len „Rímsky dohovor“), nazvaný „Postúpenie pohľadávky“, stanovuje:

„1. Vzájomné záväzky postupcu a postupníka pri postúpení pohľadávky voči inej osobe (‚dlžník‘) sa spravujú právnym poriadkom, ktorým sa podľa tohto dohovoru spravuje zmluva o postúpení.

2. Podľa právneho poriadku, ktorým sa spravuje nárok, ktorého sa postúpenie týka, sa určuje jeho postupiteľnosť, vzťah medzi postupníkom a dlžníkom, podmienky, za ktorých možno uplatniť postúpený nárok voči dlžníkovi, ako aj otázka, či došlo k zbaveniu sa záväzku dlžníkom.“

Nariadenie Rím I

4 Nariadenie Rím I nahradilo Rímsky dohovor. Odôvodnenie 38 tohto nariadenia stanovuje:

„Pokiaľ ide o postúpenie pohľadávky, pojem ‚vzťah‘ by mal objasniť, že článok 14 ods. 1 sa tiež uplatňuje na aspekty vlastníctva pri postúpení medzi postupcom a postupníkom v právnych poriadkoch, kde sa takéto aspekty riešia oddelene od aspektov podľa právneho poriadku, ktorým sa spravujú záväzky. Pojem ‚vzťah‘ by sa však nemal chápať tak, že sa týka akéhokoľvek vzťahu, ktorý môže existovať medzi postupcom a postupníkom. Najmä by nemal zahŕňať prejudiciálne otázky, pokiaľ ide o postúpenie pohľadávky alebo zmluvnú subrogáciu. Tento pojem by sa mal obmedzovať len na aspekty, ktoré sú priamo relevantné pre predmetné postúpenie pohľadávky.“

5 Podľa článku 14 uvedeného nariadenia, nazvaného „Postúpenie pohľadávky“:

„1. Vzťah medzi postupcom a postupníkom pri postúpení pohľadávky voči inej osobe (ďalej len ‚dlžník‘) sa spravuje právnym poriadkom, ktorým sa podľa tohto nariadenia spravuje zmluva medzi postupcom a postupníkom.

2. Podľa právneho poriadku, ktorým sa spravuje postúpená pohľadávka, sa určuje jej postupiteľnosť, vzťah medzi postupníkom a dlžníkom, podmienky, za ktorých možno uplatniť postúpenú pohľadávku voči dlžníkovi, ako aj otázka, či došlo k zbaveniu sa záväzku dlžníkom.

3. Princíp postúpenia pohľadávky v tomto článku zahŕňa priame prevody a pohľadávky, prevody pohľadávok prostredníctvom záruk a záväzky či iné právne zábezpeky pohľadávok.“

6 Článok 27 ods. 2 tohto nariadenia stanovuje:

„[Európska] komisia najneskôr do 17. júna 2010 predloží Európskemu parlamentu, Rade [Európskej únie] a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru správu o otázke efektívnosti postúpenia alebo subrogácie pohľadávky voči tretím stranám, ako aj prednosti postúpenej alebo subrogovanej pohľadávky pred právom inej osoby. Pokiaľ to bude potrebné, pripojí sa k správe návrh na úpravu tohto nariadenia a vyhodnotenie dôsledkov ustanovení, ktoré sa majú prijať.“

Nariadenie (EÚ) č. 1215/2012

7 Podľa článku 26 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1), „okrem právomoci založenej na iných ustanoveniach tohto nariadenia má právomoc súd členského štátu vtedy, ak sa žalovaný zúčastní konania“.

Nemecké právo

BGB

8 Podľa § 398 Bürgerliches Gesetzbuch (Občiansky zákonník, ďalej len „BGB“):

„Veriteľ môže zmluvne previesť pohľadávku na tretiu osobu (postúpenie). Uzatvorením zmluvy nový veriteľ nastupuje na miesto doterajšieho veriteľa.“

9 § 812 BGB vo svojom odseku 1 stanovuje, že „osoba, ktorá sa obohatí na úkor tretej osoby bez právneho dôvodu vďaka plneniu tejto tretej osoby alebo akýmkoľvek iným spôsobom, je povinná toto plnenie vrátiť“.

EGBGB

10 Článok 33 Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (zákon, ktorým sa zavádza Občiansky zákonník, ďalej len „EGBGB“), v znení uplatniteľnom až do nadobudnutia účinnosti 17. decembra 2009 podľa § 1 Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (zákon o zosúladení predpisov medzinárodného práva súkromného s nariadením [Rím I]) z 25. júna 2009 (BGBl. 2009 I, s. 1574), stanovoval:

„1. Pri postúpení pohľadávky sa povinnosti medzi pôvodným a novým veriteľom spravujú právom príslušným pre nimi uzatvorenú zmluvu.

2. Právo upravujúce prevedenú pohľadávku určuje jej prevoditeľnosť, vzťah medzi novým veriteľom a dlžníkom, podmienky, za ktorých sa prevod stane voči dlžníkovi účinným, a oslobodenie dlžníka od uspokojenia pohľadávky.“

11 Článok 33 EGBGB bol zrušený zákonom o zosúladení predpisov medzinárodného práva súkromného s nariadením Rím I.

Luxemburské právo

12 Podľa článku 1690 ods. 1 code civil (Občiansky zákonník),v znení uplatniteľnom na vec samu, „postúpenie pohľadávky je voči tretím osobám účinné len v prípade, že dlžník bol o ňom upovedomený“.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

13 TeamBank uzatvorila 29. marca 2011 s luxemburskou štátnou príslušníčkou s bydliskom v Nemecku, ktorá je úradníčkou v Luxembursku (ďalej len „dlžníčka“) zmluvu o pôžičke spravujúcu sa nemeckým právom a zabezpečenú postúpením zraziteľnej časti aktuálnych a budúcich mzdových nárokov, vrátane najmä nárokov na dôchodok, prislúchajúcich dlžníčke voči jej luxemburskému zamestnávateľovi. Uvedený zamestnávateľ nebol o tomto postúpení informovaný.

14 Dňa 15. júna 2011 dlžníčka uzatvorila ďalšiu zmluvu o pôžičke s bankou BNP. Táto druhá zmluva stanovovala postúpenie rovnakých pohľadávok prislúchajúcich dlžníčke voči svojmu zamestnávateľovi v Luxembursku. Doporučeným listom z 20. septembra 2012 BNP v zmysle luxemburského práva uplatniteľného na zmluvy o pôžičke informovala tohto zamestnávateľa o tomto postúpení.

15 Rozhodnutím Amtsgericht Saarbrücken (Okresný súd Saarbrücken, Nemecko) z 5. februára 2014 sa voči dlžníčke začalo konanie o bankrote. V tejto súvislosti ustanovená poverená správkyňa stiahla u luxemburského zamestnávateľa dlžníčky časť jej platov vo výške 13 901,64 eura a túto sumu uschovala na Amtsgericht Merzig (Okresný súd Merzig, Nemecko). Poverená správkyňa odôvodnila túto úschovu neistotou v identite veriteľa uvedenej sumy, keďže obaja účastníci konania vo veci samej si uplatňovali prednostné právo na uspokojenie pohľadávky, a to v prípade banky TeamBank vo výške 71 091,54 eura a v prípade banky BNP vo výške 31 942,95 eura.

16 TeamBank podala žalobu a BNP podala vzájomnú žalobu na Landgericht Saarbrücken (Krajinský súd Saarbrücken, Nemecko), ktorou požadovali uvoľnenie z úschovy celej sumy vo výške 13 901,64 eura. Tento súd vyhovel žalobe banky TeamBank a zamietol vzájomnú žalobu banky BNP.

17 BNP podala odvolanie voči rozhodnutiu Landgericht Saarbrücken (Krajinský súd Saarbrücken) na vnútroštátny súd predkladajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania, v ktorom tvrdila, že síce postúpenie pohľadávky v prospech banky TeamBank sa uskutočnilo pred postúpením pohľadávky v jej prospech, ale prvé z uvedených postúpení nebolo oznámené zamestnávateľovi v Luxembursku. Podľa luxemburského práva uplatniteľného na uvedené postúpenie je teda uvedené oznámenie podmienkou platnosti postúpenia pohľadávok a z tohto dôvodu prvé postúpenie nevyvoláva právne účinky. Len druhé postúpenie uskutočnené v prospech banky BNP bolo riadne oznámené, a preto jedine BNP môže požadovať uvoľnenie celej sumy vo výške 13 901,64 eura z úschovy.

18 Po konštatovaní svojej medzinárodnej právomoci na základe článku 26 nariadenia č. 1215/2012 vnútroštátny súd uvádza, že účastníci konania vo veci samej opierajú svoje nároky o ustanovenia § 812 ods. 1 BGB týkajúce sa bezdôvodného obohatenia.

19 Tento súd sa predovšetkým pýta, či nariadenie Rím I možno vykladať ako určujúce rozhodné právo vo vzťahu k účinnosti postúpenia pohľadávky voči tretím osobám v prípadoch viacnásobného postúpenia, čo by malo pomôcť určiť majiteľa tejto pohľadávky.

20 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že v tejto otázke nie je nemecká právna náuka jednotná. Podľa niektorých autorov pravidlo vyplývajúce z článku 14 ods. 1 a 2 tohto nariadenia je taxatívne a týka sa aj účinnosti postúpenia pohľadávky voči tretím osobám. Podľa iných autorov legislatívna medzera bola zámerná.

21 Okrem toho tento súd uvádza, že uplatnenie pravidiel nemeckého kolízneho práva je sťažené zrušením článku 33 EGBGB zákonom o zosúladení predpisov medzinárodného práva súkromného s nariadením [Rím I].

22 Za týchto podmienok Saarländisches Oberlandesgericht (Vyšší krajinský súd Sárska, Nemecko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 14 nariadenia [Rím I] uplatniť na účinky viacnásobného postúpenia voči tretím osobám?

2. V prípade kladnej odpovede na prvú otázku: Akému právu podliehajú v tomto prípade účinky voči tretím osobám?

3. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku: Uplatňuje sa toto ustanovenie primeraným spôsobom?

4. V prípade kladnej odpovede na tretiu otázku: Akému právu podliehajú v tomto prípade účinky voči tretím osobám?“

O prejudiciálnych otázkach

23 Svojimi štyrmi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 14 nariadenia Rím I vykladať v tom zmysle, že priamo alebo analogicky určuje rozhodné právo v súvislosti s účinnosťou postúpenia pohľadávky voči tretím osobám v prípade viacnásobného postúpenia pohľadávky tým istým veriteľom na po sebe nasledujúcich postupníkov.

24 Na úvod treba konštatovať, že článok 14 nariadenia Rím I nahradil článok 12 Rímskeho dohovoru, ktorý neupravoval účinnosť postúpenia pohľadávky voči tretím osobám (pozri v tomto zmysle Správu o Dohovore o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky, ktorú vypracovali GIULIANO, M., profesor na Univerzite v Miláne a LAGARDE, P., profesor na Univerzite v Paríži I, Ú. v. ES C 282, 1980, s. 1).

25 Následne treba v súvislosti s výkladom ustanovenia práva Únie pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry treba zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj kontext, do ktorého spadá, a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou. Aj z vývoja ustanovenia práva Únie môžu vyplývať relevantné skutočnosti pre jeho výklad (rozsudok z 10. decembra 2018, Wightman a i., C-621/18, EU:C:2018:999, bod 47, ako aj citovaná judikatúra).

26 V prvom rade treba preskúmať, či podľa znenia článku 14 nariadenia Rím I daný článok výslovne určuje rozhodné právo pre účinnosť postúpenia pohľadávky voči tretím osobám v prípade viacnásobného postúpenia.

27 Ako vyplýva zo samotného názvu článku („Postúpenie pohľadávky“), článok 14 tohto nariadenia stanovuje kolízne normy upravujúce rôzne aspekty postúpenia cezhraničných pohľadávok.

28 Na jednej strane podľa článku 14 ods. 1 uvedeného nariadenia vzťah medzi postupcom a postupníkom pri postúpení pohľadávky voči inej osobe (dlžníkovi) sa spravuje právnym poriadkom, ktorým sa podľa tohto nariadenia spravuje zmluva medzi postupcom a postupníkom.

29 Na druhej strane článok 14 ods. 2 nariadenia Rím I stanovuje, že podľa právneho poriadku, ktorým sa spravuje postúpená pohľadávka, sa určuje jej postupiteľnosť, vzťah medzi postupníkom a dlžníkom, podmienky, za ktorých možno uplatniť postúpenú pohľadávku voči dlžníkovi, ako aj otázka, či došlo k zbaveniu sa záväzku dlžníkom.

30 Napokon podľa článku 14 ods. 3 nariadenia Rím I princíp „postúpenia“ pohľadávky v tomto článku zahŕňa priame prevody a pohľadávky, prevody pohľadávok prostredníctvom záruk a záväzky či iné právne zábezpeky pohľadávok.

31 Z toho vyplýva, že znenie článku 14 nariadenia Rím I sa nezaoberá účinnosťou postúpenia pohľadávky voči tretím osobám.

32 V súvislosti s kontextom, do ktorého spadá článok 14 nariadenia Rím I, z odôvodnenia 38 tohto nariadenia vyplýva, že „prejudiciálne otázky“ týkajúce sa postúpenia pohľadávky, akým je časovo skoršie postúpenie tej istej pohľadávky v rámci viacnásobného postúpenia, aj keď môžu predstavovať „aspekt vlastníctva“ postúpenia pohľadávky, nespadajú pod pojem „vzťah“ medzi postupcom a postupníkom v zmysle článku 14 ods. 1 uvedeného nariadenia. Uvedené odôvodnenie spresňuje, že tento pojem „vzťah“ by sa mal obmedzovať len na aspekty, ktoré sú priamo relevantné pre predmetné postúpenie pohľadávky.

33 V súvislosti s genézou vzniku článku 14 nariadenia Rím I treba konštatovať, že aj keď sa pôvodne podľa článku 13 ods. 3 návrhu Komisie týkajúceho sa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) [KOM(2005) 650 v konečnom znení] odporovateľnosť postúpenia pohľadávky voči tretím osobám mala riadiť právnym poriadkom štátu, v ktorom má postupca svoj obvyklý pobyt v čase postúpenia alebo prevodu, tento návrh nebol počas rokovaní v rámci Rady prijatý.

34 Okrem toho článok 27 ods. 2 nariadenia Rím I stanovuje povinnosť Komisie predložiť „správu o otázke efektívnosti postúpenia alebo subrogácie pohľadávky voči tretím stranám“, ako aj pokiaľ to bude potrebné „návrh na úpravu [nariadenia Rím I] a vyhodnotenie dôsledkov ustanovení, ktoré sa majú prijať“.

35 Dňa 29. septembra 2016 Komisia uvedenú správu [COM(2016) 626 final] predložila Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, z ktorej vyplýva neexistencia jednotnej kolíznej normy na určenie rozhodného práva pre účinky postúpenia pohľadávky na tretie strany a potreba normotvorcu Únie zaviesť ich.

36 Dňa 12. marca 2018 Komisia predložila návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre účinky postúpenia pohľadávok na tretie strany [COM (2018) 96 final], z ktorého vyplýva, že účinky postúpenia pohľadávok na tretie strany by sa mali v zásade riadiť právom krajiny, v ktorej má postupca svoj obvyklý pobyt.

37 Z uvedeného teda vyplýva, že podľa aktuálneho stavu práva Únie neexistencia kolíznych noriem výslovne upravujúcich účinnosť postúpenia pohľadávok voči tretím osobám je voľbou normotvorcu Únie.

38 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na položené otázky odpovedať, že článok 14 nariadenia Rím I sa má vykladať v tom zmysle, že priamo alebo analogicky neurčuje rozhodné právo v súvislosti s účinnosťou postúpenia pohľadávky voči tretím osobám v prípade viacnásobného postúpenia pohľadávky tým istým veriteľom na po sebe nasledujúcich postupníkov.

O trovách

39 Vzhľadom na to, že konanie má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 14 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) sa má vykladať v tom zmysle, že priamo alebo analogicky neurčuje rozhodné právo v súvislosti s účinnosťou postúpenia pohľadávky voči tretím osobám v prípade viacnásobného postúpenia pohľadávky tým istým veriteľom na po sebe nasledujúcich postupníkov.

Podpisy